

порушення, зокрема лобіювання, гроші у політиці, кумівство та зловживання владою, безкарність і конфлікт інтересів залишаються викликом у багатьох секторах та на всіх рівнях державного управління.

Список використаних джерел

1. Про запобігання і протидію корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. Законодавство України: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.

2. Результати функціонального обстеження органів місцевого самоврядування, проведеного компанією Deloitte. URL: <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/about-deloitte/articles/global-impact-report/global-report-social.html>.

3. Антикорупційна політика в Україні. URL: https://arm.naiua.kiev.ua/books/atikorruption/lectures/lecture_7.html.

4. Антикорупційна діяльність. Урядовий портал: веб-сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/antikorupcijna-diyalnist>.

Опришко Ігор Віталійович,

заступник директора Державного науково-дослідного інституту МВС України, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент

АНТИКОРУПЦІЙНА БЕЗПЕКА В УКРАЇНІ

У сучасних умовах воєнного стану та подальшого становлення України корупцію слід розглядати не тільки як правопорушення, а як загрозу діяльності державних органів та безпеці населення. Вона негативно впливає на формування репутації органів державної влади, перешкоджає впровадженню реформ та забезпеченню національної безпеки країни.

У зв'язку з цим завдання щодо протидії корупційним проявам має бути пріоритетним для держави. Боротьбу з цією суспільною проблемою можливо провадити лише при створенні та втіленні ефективних і якісних інструментів, спрямованих на уникнення корупційних проявів органах державної влади та місцевого самоврядування і при активній участі в антикорупційній діяльності громадянського суспільства.

Не дивлячись на запровадження і подальшу реалізацію в державі організаційно-правових заходів щодо запобігання корупції, її масштабність на сьогодні не змінилася. Так, відповідно до в Індексу сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index — CPI) Україна отримала за 2022 рік 33 бали зі 100 можливих, тобто цей показник у порівнянні з 2021 роком зріс на один бал, у зв'язку з чим Україна посідає 116 місце зі 180 країн у CPI. Так само 33 бали мають Алжир, Ангола, Замбія, Монголія, Сальвадор та Філіппіни. На один бал Україну випереджають Боснія і Герцеговина, Гамбія, Індонезія,

Малаві, Непал, Сьєрра-Леоне – всі вони мають по 34 бали. А на бал менше, ніж Україна, – Домініканська Республіка, Кенія та Нігер [1].

Згідно з висновками 7-го етапу Загальнонаціонального опитування «Стан корупції в Україні. Сприйняття, досвід, ставлення» проведеного в межах Програми сприяння громадській активності «Долучайся!» спільно з Проектом USAID «Підтримка організацій-лідерів у протидії корупції в Україні «Взаємодія» (SACCI), корупцію вважають найсерйознішою проблемою для України після повномасштабної війни. Так вважають 89 % громадян, причому головним і найсерйознішим типом корупції є політична корупція (81 %). Незважаючи на помітне покращення громадського сприйняття щодо поширеності корупції, 94% респондентів все ще вважають, що корупція є широко розповсюдженою по всій Україні. Відсоток тих, хто впевнений, що рівень корупції зріс від початку повномасштабної війни, перевищує відсоток тих, хто вважає, що він зменшився, а відтак суспільство залишається дуже розділеним стосовно оцінки цього питання [2].

Основними факторами, що впливають на високий рівень корупції в Україні є наступні: непрозорість діяльності органів державної влади; відсутність політичної волі щодо запровадження дієвих механізмів протидії корупції, неефективна участь у цій протидії правоохоронних органів; надзвичайна розгалуженість дозвольно-регуляторної системи; надмірний вплив окремих олігархічних груп на прийняття державних рішень і кадрові призначення; нерегульованість конфлікту інтересів; відсутність правил професійної етики на публічній службі; низький рівень забезпечення захисту прав власності; недотримання законодавства у сфері протидії корупції, а також недосконалість нового законодавства з цих питань у цілому; недосконалість системи судоустрою; відсутність системності в роботі з виявлення корупції в органах державної влади; відсутність публічного контролю за доходами та видатками державних службовців, а також ефективних механізмів участі громадянського суспільства у формуванні та реалізації антикорупційної політики [3].

Корупція на сучасному етапі державотворення стають не лише одним з основних джерел соціальної напруженості в суспільстві, а й перешкодою на шляху здійснення соціально-політичних та економічних реформ, а отже, реалізації життєво важливих інтересів України загалом. З огляду на складність корупції, її масштабність та надзвичайну різноманітність проявів, цей феномен постає як безпосередня загроза національній безпеці.

На державному рівні корупція прямо чи опосередковано визнається однією з реальних загроз національній безпеці України:

- 1) у сфері державної безпеки через її поширення в органах державної влади та зрощення бізнесу і політики;
- 2) у внутрішньополітичній сфері через порушення з боку органів державної влади та органів місцевого самоврядування Конституції і законів України, прав і свобод людини і громадянина;

3) в економічній сфері через переважання в діяльності управлінських структур особистих, корпоративних, регіональних інтересів над загальнонаціональними.

Водночас, як свідчить практика, корупція є реальною загрозою національній безпеці України і в інших сферах, зокрема в зовнішньополітичній, науково-технологічній, воєнній, соціальній, гуманітарній, екологічній, інформаційній, сфері безпеки державного кордону України та цивільного захисту [4].

Боротьба з корупцією не є галузевою реформою. Вона матиме вплив на всі сфери життя суспільства, але потребує системних інституційних змін, які врешті решт мають змінити суспільну свідомість. Лише нульова толерантність до корупції дозволить запровадити нові стандарти поведінки для держслужбовців і відновить довіру до державних інституцій.

Ефективна протидія корупції в Україні, крім наявності відповідної політичної волі, вимагає належного законодавчого забезпечення (комплекс нормативно-правових приписів, що регулюють механізми запобігання корупції, а також відповідальність за вчинення корупційних правопорушень), формування дієвої системи державних органів, забезпечення належного координування формування та реалізації антикорупційної політики, превентивні заходи запобігання корупції, а також її мінімізації. Побудова такої інституційної системи повинна відповідати міжнародним стандартам (зокрема, конвенціям ООН та Ради Європи проти корупції, а також рекомендаціям ГРЕКО та Стамбульського плану дій антикорупційної мережі ОЕСР) і передовій світовій практиці, а також враховувати особливості національної правової системи.

Враховуючи зазначене, вважаємо, що належний рівень боротьби з корупцією має забезпечуватися якісною та ефективною системою антикорупційної безпеки як сукупності заходів, спрямованих на запобігання корупції та забезпечення дотримання законодавства про протидію корупції.

Антикорупційна безпека є важливою для України з кількох причин.

По-перше, корупція є серйозною загрозою для економіки та інвестиційного клімату України. Корупція може відлякувати інвесторів, які не бажають мати справу з недобросовісними посадовцями, конкурувати на нерівних умовах з тими, хто використовує хабарі, або розраховують на несправедливе рішення суду.

По-друге, корупція є загрозою для демократії та прав людини. Вона може призвести до порушення прав людини, зокрема, до порушення прав на справедливий суд, свободу слова та доступ до інформації.

В Україні антикорупційна система складається з різнорівневих інституцій, що об'єднані спільною метою боротьби з корупцією та реалізують її відповідно до власних функцій і повноважень.

Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції є органи прокуратури та Національної поліції, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції [5].

В той же час, в цьому законі не враховані інші органи, діяльність яких спрямована на формування та реалізацію антикорупційної політики. Зокрема, на сьогодні в Україні створені та діють Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, Державне бюро розслідувань, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, Вищий антикорупційний суд.

Враховуючи зазначене, пропонується викласти термін «спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції», визначений у статті 1 Закону України «Про запобігання корупції» у наступній редакції:

«спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції – Національне агентство з питань запобігання корупції, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, Державне бюро розслідувань, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, Вищий антикорупційний суд;».

Водночас слід констатувати, що в Україні хоч і створені антикорупційні органи, однак діяльність цих органів не в повній мірі ефективна, відсутні належні результати діяльності, скоординовані дії в реалізації основних антикорупційних заходів, що сприяє формуванню негативного ставлення громадськості до таких державних інституцій.

У зв'язку з цим Україна має формувати та здійснювати ефективну скоординовану політику протидії корупції, встановлювати й заохочувати ефективні види практики, спрямовані на запобігання корупції. Це потребує злагодженої роботи всіх державних органів та суспільства, діяльність яких має бути спрямована не лише на викорінення корупції, як явища, а й запобігання умовам, що можуть сприяти її виникненню.

Список використаних джерел

1. Індекс сприйняття корупції – 2022. URL: <https://cpi.ti-ukraine.org/#/>.

2. Стан корупції в Україні 2023: сприйняття, досвід, ставлення. URL: https://engage.org.ua/stan-koruptsii-v-ukraini-2023-spryjniattia-dosvid-stavlennia/?utm_source=eSputnik-promo&utm_medium=email&utm_campaign=Newsletter_26.07.2023&utm_content=346467137.

3. Комірчий П.О.. Поширення корупції як загроза національним інтересам України. URL: <http://anticorruption.com.ua/poshirennya-korupcui-yak-zagroza-naconalnim-nteresam-ukrayini.html>.

4. Сокурєнко В.В. Корупція як зовнішня загроза національній безпеці України. URL:chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4f595d0e-9846-45e9-864f-76417d3440d8/content.

5. Про запобігання корупції. Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. Відомості Верховної Ради України від 05.12.2014. 2014. № 49. С. 3186. Ст. 2056.

Пікуль Ростислав Володимирович,
начальник відділу Наукового центру
проблем виховання доброчесності
та запобігання корупції у секторі безпеки
та оборони Національного університету
оборони України;

Гончарук Дмитро Ігорович,
старший науковий співробітник Наукового
центру проблем виховання доброчесності
та запобігання корупції у секторі безпеки
та оборони Національного університету
оборони України

МЕХАНІЗМИ ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ В ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

Вчинення державної зради та диверсії в умовах воєнного стану передбачає вчинення дій, які передбачені ст. 111 Кримінального кодексу – «Державна зрада» та ст. 113 Кримінального кодексу – «Диверсія» [1] відповідно, у період збройної агресії або загрози нападу, що ставить під загрозу незалежність держави та її територіальну цілісність, у період і на території якій діє особливий правовий режим, передбачено, що відповідні органи державної влади, військові установи та управління, органи військового управління та органи місцевого самоврядування мають повноваження, необхідні для запобігання загрозам, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загроз державної незалежності України, територіальної цілісності та тимчасових загроз. Встановлює обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень (воєнний стан).

Наступним важливим елементом інституційного механізму подолання корупції у Збройних Силах України стали зміни в системі фінансового контролю. Міністерство оборони України оприлюднило конкретну інформацію щодо впровадження змін в антикорупційне законодавство під час проведення кампанії декларування у 2022 – 2023. Зокрема, декларація подається особисто шляхом заповнення відповідної електронної форми після перевірки суб'єктом декларування особового електронного кабінету в Реєстрі. Декларацію